

Udtalefokus 1 – træning af vokallyde

Vokalskema

Fuldvokaler	Fortungevokaler		Bagtungevokaler
Høj tungestilling lille åbningsgrad ↑ ↓ Lav tungestilling stor åbningsgrad	<i>i</i> Kina	<i>y</i> syv	<i>u</i> du
	<i>e</i> hedder	<i>ø</i> søster	<i>o</i> kone
	<i>æ</i> læse	<i>ö</i> søndag	<i>å</i> måned
	<i>a</i> a: tale a: land	<i>ö</i> lørdag	<i>å</i> år
	<i>α</i> fra		<i>ɔ</i> kommer
Læbestilling	'lang mund' 	'rund mund' 	

Endvidere svagtryksvokalen *e* [ə], en urundet midttungevokal.

Øvelse 1. Vokalskema. Lyt og gentag.

Bemærk: Der er ofte forskellige skrivemåder for samme vokallyd. Som hovedregel **udtales** lange vokaler, som de **skrives**. Langt *i* **udtales** f.eks. [i:] (eks.: hvile [vi:lə]), og langt *e* **udtales** [e:] (eks.: mene [me:nə]). Korte vokaler **har** ofte flere udtalemuligheder. Korte vokaler **udtales** nogle gange, som de **skrives** (kort *i* **udtales** f.eks. [i] i 'lille'), og nogle gange **'synker'** de og **udtales** som en vokal længere nede i samme række (i **udtales** f.eks. [e] i **finde** [fɛnə]). I forbindelse med *r* **'synker'** vokalen ofte to trin, f.eks. fra 'i' til 'æ' (i **udtales** f.eks. [æ] i 'frisk' [fræsg]).

Træning af vokallyde gennem 'nøglesætninger'

Lyt og gentag og **træn** udtalen af vokallydene gennem nøglesætningerne her. **Lær** sætningerne udenad – og **øv dig** på dem, til du **kan udtale** de markerede lyde korrekt. **Vær** også opmærksom på tryk og rytme. **Udvælg** og **arbejd** med én lyd/et par lyde ad gangen. **Tag fat** på lydene, når problemerne **opstår**, og **træn** efter behov. Bemærk: Forskellige skrivemåder **kan give** samme lyd.

Øvelse 2. Udtale af lydene i i-rækken. Lydene i i-rækken **artikuleres** med 'lang mund'. Lydene: [i], [e], [æ], [a:], [a] er fortungelyde – [α] er derimod en bagtungelyd. Tungen **bevæger sig** gradvist nedad fra [i] til [α], og ved [α] **trækkes** tungen bagud. (Se vokalskema).

Lyt og gentag:

- [i]: Eks.: 'Da **spiser** 's i 'l'iterv'js.
- [e]: Eks.: 'Eva **keder sig** hede i 'Stege.
Eks.: 'Linda og Per'hille **kan 'ikke sidde** 'stille.
- [æ]: Eks.: 'Jens **'lægger** 'æblerne i 'kæ'dderen.
Eks.: 'Mette **sender** 'penge 'hjem.
- [a:]: Eks.: 'Jane og 'Tage **er 'glade for at bage.**
- [a]: Eks.: 'Hanne fra 'Als **danser** 'altid v'als.
- [α]: Eks.: Bjarnes 'far **har** 'aldrig 'travlt.

